

Nieuwsbrief Plant Sciences Group

december 2008

Boeren maken de stad

Brood van graan uit je eigen wijk, eieren van twee straten verderop en de kinderen naar school in een energieleverende kas. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO) ontwikkelde in Almere samen met betrokkenen – van boeren en natuurorganisaties tot gemeenteambtenaren en projectontwikkelaars – concepten voor landbouw in de stad, waar mensen ook graag gaan wonen. Het inspireert Almere bij haar ideeën voor uitbreiding – Schaalsprong Almere 2030 – waar rijk, regio en gemeente volop aan werken.

Hoe geef je landbouw in de omgeving van de stad een ander gezicht? Met die vraag ging PPO vier jaar geleden aan de slag vanuit een project voor systeeminnovatie. ‘We wilden de stad en het land meer verbinden’, vertelt projectleider Jan Eelco Jansma, ‘en zochten

een klankbordgroep om ideeën mee te ontwikkelen.’ Het werd Almere, dat net begon te denken over hoe uit te breiden met zestigduizend woningen.

De onderzoekers legden contacten met belanghebbenden als de gemeentes Almere en Zeewolde, boeren, natuurorganisaties, projectontwikkelaars en waterschappen. Met PPO als regisseur sloeg het netwerk aan het ontwerpen. ‘Iedereen heeft zijn eigen wensen, belangen en prioriteiten. In workshops lieten we mensen vanuit toekomstscenario’s kijken naar de wereld van hun kinderen en kleinkinderen. De ideeën werkten we uit, koppelden dat aan kennis binnen Wageningen UR, en spiegelden die uitkomsten weer aan de stakeholders. En zo groeide het ontwerp’, vertelt Jansma. De benadering is krachtig omdat die wederzijds inspireert en bovendien zorgt dat de betrokken het eindresultaat dragen.

Op de kaart

‘Als wij dit niet hadden gedaan was landbouw in de stad hier niet op de kaart gekomen’, meent Jansma’s collega Andries Visser. ‘De traditionele praktijk van de stedenbouwkunde is dat boeren worden uitgekocht. Het groen komt dan terug in aangeharkte parkjes en speeltuinen. Toch had een stad in de middeleeuwen ook al een boerderij binnen haar muren, zodat er altijd te eten was. Ook nu kan de

landbouw een rol spelen in de functies die een stad nodig heeft. In voedsel en energie bijvoorbeeld, maar ook als ontmoetingsplek.'

Uit het heen en weer kaatsen met betrokkenen ontstond een fictieve wijk met vijfduizend inwoners en vier landbouwbedrijven: Agromere. Een wijk met normale woningdichtheid, een school, supermarkt en zorg. Het openbaar groen is ingevuld met landbouw. Dat is ook financieel voordelig, vertelt Visser. 'Het groene Almere gaat bij wijze van spreken failliet aan de kosten voor groenbeheer. Een boer maakt het groen productief. En dan komt er af een toe een kudde schapen langs om het gras in de buurt te kortwieken, in plaats van de wekelijkse grasmaaier.'

Centraal in de wijk staat een mooi vormgegeven kas, voor energieproductie, met klaslokalen, een restaurant en ontmoetingscentrum. Op de akkers worden om te beginnen groenten verbouwd. Omdat ze veel water bevatten is het duurzaam – weinig foodmiles – en financieel interessant als de groenten direct hun weg vinden naar de wijkbewoners. De groenteteelt wordt afgewisseld met graan. Dat gaat vooral naar brood, maar ook kippen kunnen er wat van pikken. De wijk wordt niet zelfvoorzienend: een stuk vlees op ieders bord vergt veel meer grond. Maar op plantaardig gebied kom je volgens Visser een eind, net als bij melk en andere zuivel. Voor de scenario's werd onder meer uitgerekend hoeveel voedsel een wijk kan produceren en hoe de nutriëntenkringloop eruit zag.

Iedereen wil ook graag in zo'n wijk wonen, vertelt Visser. 'Mensen verwachten groen, rust en ruimte. Voedsel wordt lokaal verbouwd, en afval lokaal verwerkt. Vanuit de cradle to cradle-gedachte – alles hergebruiken – wordt organisch afval uit tuinen samen met de apart opgevangen poep en plas van mensen weer als meststof benut op de akkers.

Duurzaam

Uiteindelijk kwamen de betrokkenen samen met PPO tot een concept met scenario's met verschillende vormen van landbouw. Dit heeft Almere gebruikt voor drie scenario's voor de ontwikkeling van de stad Almere en op 23 oktober aangeboden aan minister van VROM

Jacqueline Cramer. Landbouw is daarin steeds één van de componenten van de stedelijke ontwikkeling.

Terugkijkend is Gerhard Dekker, die als planoloog bij de gemeente Almere betrokken was bij de projectgroep, bijzonder positief over de rol van PPO. 'PPO heeft ons geïnspireerd. Zonder hen zouden de scenario's er anders hebben uitgezien. Hun vooronderzoek naar stadslandbouw liet zien dat landbouw meer kon bieden dan lege bietenvelden of kascomplexen, met concrete voorbeelden. Dit was een enorme impuls voor de voortgang van het project. Ze konden ook goed overweg met bestuurlijke processen, waren heel praktijkgericht en draaiden effectief mee in de projectgroep. Bovendien weten we dankzij hun netwerk en hun onderzoeken dat stadslandbouw hier op draagvlak kan rekenen', aldus Dekker.

Het onderzoek van PPO is voor Almere een bouwsteen waarmee ze komend jaar verder kunnen in de voorbereidingen van de zogenoemde Schaalsprong 2030.

PPO publiceert binnenkort een rapportage over het project tot nu toe, waarin het proces wordt beschreven. Andere steden kunnen hier inspiratie uit opdoen. Het is geen blauwdruk, vertelt Visser. 'Maar met onze manier van werken kunnen meer steden hun voordeel doen en het openbaar groen gaan invullen met landbouw.'

- [Nieuwsbrief Agromere](#)
- Contact: [Jan Eelco Jansma](#), [Andries Visser](#)